

A watercolor illustration of an Italian landscape. In the foreground, there are green hills and a row of tall, thin cypress trees. In the middle ground, a large red dome, likely a church or cathedral, is visible. The background shows more green hills under a blue sky with soft, white clouds.

Elisabeth Sandelin

Amarcord

- jag minns

Italien-
inspirerade
kåserier
2004–2024

Elisabeth Sandelin

Amarcord

– jag minns

Italieninspirerade kåserier 2004–2024

HELSINGFORS 2024

© 2024 Elisabeth Sandelin

Tekniskt utförande: Johan Ulfvens

Omslag och teckningar: Kasper Kuusniemi

ISBN: 978-952-80-8369-6

Förlag: BoD • Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi

Tryck: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

Innehåll

Förord	5	Obekväma sanningar	68
Amarcord – jag minns.	7	En isglass med historia	70
Suckarnas biennal i Venedig.	9	Ett novellkåseri.	72
Berto laulaa	12	Rop och viskningar	74
Bravissimo Berto.	14	Om att ha sett	76
Pärlor.	16	Det hänger på håret	78
Litterär vandring.	18	Marionetteater	80
La Dolce Vita och Vivica.	20	Agathabakelser	82
Klipska byddar.	22	Ollon på lager	84
La Divina.	24	Flanör från Italien	86
Greta Garbos antikhandlare	26	Sanningen om Garibaldi?	88
Mitt möte med Greta Garbo	28	Sankta Lucias kyrkor	90
Under pergolan.	30	Älskade springbrunnar	92
Minnenas kafé	32	Förförisk filmmusik	95
Selmas Taormina.	34	Se Neapel och dö	97
Selma Lagerlöfs julafton i Rom och min	36	Karnevalstider	99
Visste du det här om Mona Lisa?	39	Venuskepnader	101
Det onda ögat	41	Intryck från Corleone	103
Ett dygn i Rom	43	Luciatider	106
En romersk ciceron	45	Trettondagens la Befana	108
Något om kjolen	47	Ödlor och musik	110
Ett stycke Venedig i Helsingfors.	49	Sanningens mun	112
Kavaljerer hemma och i Rom	51	Dela rum med Lucky Luciano	114
Dessa underbara kupoler.	53	Filmminnen	116
Hundar i Pompeji	55	Madama Butterfly i Venedig	118
Ett ode till Finland	57	I Kerberos och Karons grepp.	120
Tankar i Palermo	59	Inbäddat i grönska	122
Något om flygplatsers namn.	61	En långsam lustresa	124
Jul i Rom	63	Gåsmarsch vid Riksdagshuset	126
Generös skurk	65	Om längtan.	128
		Det glömmar jag aldrig	131

Förord

Min tid som reseledare i Italien på 1970-talet är en skattkista av minnen. Jag började vid Adriatiska havets kust i Rimini, med solvarma stränder som mötte havet. Samma sommar förde mig till det strålande Capri där klipporna stupade ner i turkost vatten. Under flera år blev Taormina på Sicilien min arbetsplats och mitt hem. Varje dag var fylld av dofter, ljud och färger – cypressernas svepande siluetter, cikadornas sång och den eviga doften av apelsinblom.

Jag strövade genom smala gränder där tiden tycktes ha stannat, omgiven av stenhusens fasader, täckta av murgröna och historier från svunna tider. Det var i dessa gränder som Selma Lagerlöf en gång vandrat med Etnas majestätiska skugga vilande över landskapet. Här mötte jag också Greta Garbo, La Divina, en påminnelse om platsens dragningskraft på konstnärer och drömmare.

Min första samling kåserier bygger på dessa rika upplevelser, där möten som guide för italienare i Helsingfors vävs samman med mina återkommande resor till Italien.

Helsingfors, september 2024
Elisabeth Sandelin

Amarcord – jag minns

Imåndags var det 100 år sedan Federico Fellini föddes. För att hedra den hyllade stjärnregissören visades på Kino Regina den oförglömliga filmen *La Strada*. Filmen handlar om den förtryckta Gelsomina, som säljs till gycklaren Zampanò, för att med honom åka ut i en minicirkus på en skraltig motorcykelkärra i ett grått och kalt italienskt landskap.

Federico Fellini blev senare världsberömd med *La dolce vita*, *Det ljuva livet* med Anita Ekberg som badar i Fontana di Trevi i Rom. Sexbomben lär senare ha sagt att det var hon som gjorde Fellini berömd, inte tvärtom.

Min Fellinifavorit är ändå *Amarcord* från 1973. En självbiografisk nostalgitripp till trettioalets Rimini, staden vid Adriatiska havet som då lever i fascismens skugga. Persongalleriet är färgstarkt alltså typiskt italienskt och regissören återger lekfullt vardagliga, tragiska och komiska situationer.

Rimini, alla italienska badorters moder, är min första destination som reseledare då charterresorna ännu ligger i sin linda. Om jag blundar passerar 1970 revy och jag ser unga kvinnor med lagt hår och bikini sola på Riminis milslånga sandstrand med kulörta badhytter och färggranna parasoller i rad, uppvaktade av pomadastajlade strandraggare.

Ett par år senare gör jag en ny resa till Rimini när jag ser filmen *Amarcord* på biografen under öppen stjärnhimmel i Taormina på Sicilien, min långvariga destination.

Det är inte strandlivets och turisternas Rimini Fellini skildrar i den rapsodisk och handlingsmässigt löst sammanhållna filmen. Det är ett strövtåg i Riminis historiskt vackra centrum med kyrkan, Tiberiusbron som löper över kanalen, den lilla fiskehamnen och möten med människor Fellini älskar så mycket. Allt detta ackompanjerad av Nino Rotas melankoliska musik. Rota, Fellinis parhäst och musa kompletterar varandra i skildringen av det tragikomiska i människans existens.

Också i Taormina som hänger mellan himmelen och havet på Monte Tauros sluttningar råder en surrealistisk medelhavsatmosfär med ett myller av personer som hämtade ur en Fellinifilm. Under söndagspromenaden på Corso Umberto hälsar dessa excentriskt härliga personligheter på mig då silvret från månen glänser på bergssluttningens taggiga kaktusar och fiskebåtarnas lanternor lyser i det svartblåa havet med Etna som fond.

Det är inte alltid lätt att visa på varför en film letar sig in i hjärtat men kanske är det så att den bitterljuva stämningen i *Amarcord* passar en nostalgiker.

På Riminitraktens dialekt betyder *amarcord* ungefär: jag minns med kärlek. *Amarcord* Italien, *amarcord* Fellini.

Suckarnas biennal i Venedig

Vintern 1970 deltog jag i en av landets första reseledarkurser. På den tiden kallades guider och reseledare på finska tulkki (tolk). Efter kursen på Mallorca skulle de nybakade reseledarna ut i världen som då var Europa. Min destination blev Rimini vid Adriatiska havets kust, eftersom jag ansågs vara expert på Italien. Visserligen hade jag

fått åka runt i Italien och sett Venedig och bott vid Markusplatsen ett par dagar. Italienska kunde jag inte alls. Inget att bry sig om. Folks språkkunskaper här hemma haltade ju också. Före avfärd blev jag uppringd av personalchefen.

– Hej du har varit i Venedig. Ditt första uppdrag blir att ta en grupp till Venedig. Visa dem runt lite, vara firmans representant. Mina kunskaper om Venedig var heller inte att skryta med, men jag fick väl läsa på litet så det skulle nog gå galant. Mötte gruppen på flygfältet. Deltagarna verkade ivriga. Drömlika Venedig La Serenissima skulle omfamna dem. De snackade lite om Aaltopaviljongen och några kulturevenemang. Allt var frid och fröjd och så tog blåvita vingar oss till Rimini. Gröna pinjer. Lång sandstrand och toner av cikador när natten föll på. På morgonen stod vi vid hotellet och väntade på bussen.

– Sciopero sa hotellportieren. Strejk blev ett av de första orden i min italienska vokabulär. Sent omsider kom bussen. Jag pratade ditt och datt i mikrofonen om det lilla jag kunde. Vid Ravenna hade gruppen upptäckt att jag inte kunde kommunicera med chauffören. Kan du inte italienska?

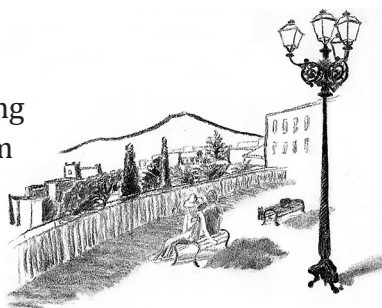
– Nej, inte ännu, men chefen sa att jag bara skulle vara med och hjälpa till. Helst skulle jag ha gömt mig bakom en venetiansk mask.

– Vi behöver en tolk, alltså en simultantolk. Vi behöver någon som kan tolka kritiken vi får när vi uppträder på Biennalen i Venedig. Vi är finska teaterpionjärer, förstår du?

Den italienska solen svartnade för ögonen, men bussen kom fram och vi åkte med vaporetto längs Canal Grande.

– Ordna saken. Skaffa en tolk sa teaterchefen. Det var som om Markuslejonet rutit till. Då slog det mig att jag under familjens Grand Tour i Europa hade varit med om en finskspråkig guidning just på Markusplatsen. Kom också

Fil.mag. Elisabeth Sandelin har en lång och rik karriär bakom sig, främst som reseledare i Europa och lärare i Helsingfors. År 1992 blev hon auktoriserad Helsingforsguide, och även som pensionär fortsätter hon att guida turister med stor entusiasm. Hon har dessutom skrivit och publicerat fem böcker. År 2004 började hon skriva kåserier för Hufvudstadsbladet, och sedan dess har ungefär 350 kåserier sett dagens ljus, först under pseudonymen Petto och senare under hennes eget namn.

Elisabeths kåserier, som för det mest kretsar kring Helsingfors och Italien, tar upp aktuella fenomen, vardagslivet och möten med turister, ofta med en humoristisk och skarp blick. De Italieninspirerade kåserierna har nu fått sin första samling i bokform, vilket hon ser fram emot att dela med sina läsare.

"Jag njuter verkligen av att få kåsera, särskilt när jag får respons från läsare. Många har frågat när jag ska ge ut en samling i bokform – och nu är den här."

ISBN 978-952-80-8369-6

9 789528 083696